

Baschtovyj V. I. Forms of organization of educational-cognitive activity of students in the process of studies of physics at senior school.

In the article speech goes about the modern forms of organization of educational-cognitive activity of students in the process of studies of physics at senior school. It is indicated that for achievement of high effectiveness of studies and education of students coming to a head necessity widely to use a lecture-seminar form, lessons-lectures, lessons-seminars and lessons-conferences, lie in basis of which. The shown essence and structure of the presented lessons, and also their role, is in development of educational-cognitive activity of students.

Keywords: *studies of physics, form of activity, lecture-seminar form of studies, preparation of students to educational activity.*

УДК 7.05:39(045)

Близнюк М. М.

**УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН –
НАЦІОНАЛЬНИЙ СТИЛЬ ТА АНТИГЛОБОЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР
(ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ)**

Однією з тенденцій сучасного постмодерністського суспільства є звернення до культурно-історичних витоків. Дизайн, створений на основі етнокультурних мотивів, – світовий тренд. Сьогодні історично знакові візерунки та орнаменти прикрашають вбрання від іменитих модельєрів, предмети інтер'єру та меблі в різних державах. Крім модних тенденцій, є і об'єктивні причини, за якими етнокультурні мотиви, актуальні для сучасного дизайну. Це позначення екологічної безпеки продуктів харчування, необхідність підкреслити традиційну технологію їх виробництва; присутність своєрідного етнічного маркера для деяких промислових товарів, що несуть на собі відбиток національної своєрідності; дизайн-забезпечення продукції, пов'язаної з національною культурою; рекламно-інформаційний супровід туристичного бізнесу та оформлення національних культурно-масових заходів; а також необхідність створення іміджу для представлення держави на міжнародній арені (виставкові, спортивні, економічні, політичні, культурні заходи).

Споживчо-утилітарна функція сучасного дизайну реалізується у процесі технологічної дизайн-освіти – формуються конструктивно-технічні вміння студентів. Але теорія дизайну, теорія інформаційних аналогів (вербального, сенсорного, структурного) ще не стала методологічною основою сучасної проектно-технологічної освіти.

Ключові слова: *художньо-проектна діяльність, етнотдизайн, національний стиль, мистецька освіта.*

Універсальність національної культури як феномену, що інтегрує досягнення українського народу та має особливості гармонійного саморозвитку, вимагає такої соціокультурної організації суспільства, яка б сприяла системному духовно-культурному розвитку кожної особистості. Національна культура, маючи високий виховний і освітній потенціал, виступає потужним чинником гармонійного розвитку людини, її соціалізації, індивідуалізації, етнокультурної ідентифікації особистості [1].

Актуальність звернення до проблем національної самоідентифікації обумовлюється розвитком суспільства, його реакцією на зміни у економічній, політичній, демографічній ситуації. У цьому сенсі і художньо-проектна діяльність, як одна з форм освоєння людством навколишнього середовища, не стоїть осторонь від розв'язання сучасних соціокультурних проблем. Зміни у сприйнятті, осмисленні та впровадженні національних культурних надбань та регіональних особливостей до художньо-проектної практики ХХІ століття призводять до виокремлення різних підходів до освоєння національної мистецької спадщини у творчій діяльності українських та зарубіжних дизайнерів [2].

В наш час художньо-проектна дизайнерська діяльність увійшла до списку

престижних та затребуваних видів професійної діяльності, оскільки рядом поколінь творчих особистостей було продемонстровано можливості дизайну в організації повсякденного життя особистості, розвитку національних культур, та масової культури сучасності в цілому [3].

Дизайн в культурі сьогодення не є новітнім феноменом. За певних умов розвитку соціального, економічного та технічного рівня, на рубежі XIX–XX ст. з'являється вид діяльності, що задовольняє іманентну потребу особистості в естетизації навколишнього простору, що згодом виокремлюється у професію, яка одержала назву “дизайн”, або “художнє конструювання”. Назва віддзеркалює той факт, що першими дизайнерами були художники, метою яких стало свідоме художнє формоутворення предметного середовища. Саме формування гармонійного середовища різноманітних сфер життєдіяльності людини є прикладною сутністю дизайну, та привертає нашу увагу до поняття “практична естетика” (термін Г. Земпера).

Внаслідок поширення дизайну, його ускладнення, доступності і популярності, відбувається вплив на якості і здібності особистості, які в результаті мають загальнокультурне значення, а тому є потреба більш детального розгляду цього естетико-культурного феномену XX ст. Так звана “експансія дизайну”, що наростає з кожним роком, і стає невід’ємною часткою всіх культур світу є природнім процесом саме тому, що культурі внутрішньо властиві естетичність та проектність.

Звертання до історії, теорії і методології дизайну на теренах сучасної науки не є рідким явищем. Сучасна теорія дизайну оперує цілим рядом понять: промислове мистецтво, технічна естетика, проектна культура, ергономіка тощо, які певною мірою вказують на специфічність, етапність, взаємообумовленість, та відбивають сутність становлення самого поняття “дизайн”. Проте фундаментальні розробки в цих напрямках здійснили такі провідні вітчизняні та зарубіжні науковці як В. В. Волкова, Н. О. Ковешнікова, А. Н. Лаврентьев, В. Ф. Рунге, В. В. Сеньковський, С. С. Шумега.

Культурологічні та психологічні аспекти дизайнерської діяльності розглядають О. О. Барташевич, Л. Г. Борисова, Н. В. Збаровська, І. М. Іллюшина, В. Я. Кардаш, О. І. Кочережко, Н. Я. Крижанівська, С. К. Лемешев, К. Л. Мілютіна, О. А. Павловська, Є. А. Полях, М. В. Сорокіна, О. Г. Яцюк та інші.

Кінцева мета дизайну, яка полягає у формуванні гармонійного предметного середовища, що найбільш повно задовольняє матеріальні та духовні потреби людини, спонукає до необхідності усвідомлення дизайну як естетичного виразника культури. Тому звертання до суспільної діяльності, що пов’язана з перетворенням дійсності за законами краси, є нагальною потребою сучасної естетики, а саме тих її прикладних властивостей, що уособлюються в дизайні, швидкість та динамізм розвитку якого прискорюється в унісон з розвитком суспільства [3].

Дизайн з самого початку свого існування тісно пов’язаний із пластичними мистецтвами: скульптурою, живописом, архітектурою, орнаментикою, невід’ємною властивістю яких є естетичність. Мистецтво для дизайну відіграло роль своєрідної першооснови, що освоює нові творчі технології й прийоми виразності. У XX столітті, в середовищі художників й архітекторів, з’єднання наукових і технічних переворотів привело до серйозного естетичного переосмислення технічних форм. Значні техніко-технологічні досягнення та ускладнення соціально-економічних відносин призвели до того, що дизайн не тільки використовує сьогодні досягнення пластичних мистецтв, але, водночас, координує свої суто художні можливості з наукою, технікою, новітніми комп’ютерними технологіями, конструюванням, а дизайнери співпрацюють у тісному зв’язку з інженерами, психологами, фахівцями зі сприйняття предметного середовища.

Сьогодні термін “дизайн”, а також пов’язані із ним явища, дуже популярні як у нашій країні, так і за її кордонами. Цьому поняттю дані різноманітні визначення, значення та трактування, опубліковані у монографіях, книгах, енциклопедіях, словниках і навчальних посібниках. Причому практично усі видання характеризують “дизайн” по-своєму, оскільки за кожним із них стоїть особистість або група особистостей, які

мають свою власну, суб'єктивну точку зору [4].

На міжнародному семінарі 1964 року у Брюгге Міжнародній Раді Організації Індустріального дизайну було прийнято наступне визначення дизайну: “Дизайн – це творча діяльність, що має на меті визначення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні риси виробу, але, головним чином, такі структурні й функційні взаємозв'язки, які перетворюють виріб у єдине ціле як з погляду споживача, так і з погляду виробника” [5].

У термінологічному словнику “Дизайн і Ергономіка” подано декілька формулювань поняття “дизайн”:

- за сучасним тлумаченням – це науково-практична діяльність із формування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об'єктів матеріальної культури;

- у практичному плані – це проектно-художня діяльність, що має на меті забезпечення високих споживчих якостей промислових виробів, товарів та послуг, а також створення зручного, естетично досконалого предметного середовища [6].

Єдине, у чому більш менш сходяться погляди дослідників, так це в етимологічному походженні слова “дизайн” (від англійського “design”). Причому тут також знаходяться різні переклади та значення поняття “дизайн” у залежності від тієї чи іншої спеціалізації словникового джерела. Із точки зору промислового дизайну під терміном “дизайн” розуміється:

- як іменник – креслення; ескіз; начерк; рисунок; узор; модель; шаблон; композиція; проект.

- як дієслово – проектувати; конструювати; планувати; розробляти; робити ескізи; начерки; створювати узори”.

Існує гіпотеза, що прародителем сучасного слова “дизайн” є італійське “designo”, яке має декілька значень: задум, креслення, намір, ескіз, рисунок, узор, композиція, модель, шаблон. Питання про точну, аргументовану версію походження терміна “дизайн” із точки зору етимології до сих пір залишається відкритим. Цілком природно, коли представник тієї чи іншої країни, намагаючись довести, що саме на території його батьківщини з'явилися перші згадування про цю діяльність, приводить факти у користь своєї гіпотези.

Як на території України, так і інших країн колишнього пострадянського простору, основи тієї проектно-художньої діяльності, котра сьогодні називається “промисловий дизайн”, почали зароджуватися у Вищих Художньо Технічних Майстернях (ВХУТЕМАС), створених в 20-х роках ХІХ століття. Згодом сформувався “художнє конструювання”, а професія художника-конструктора затвердилась у реєстрі спеціальностей.

Під “художнім конструюванням” малась на увазі “творча проектна діяльність, направлена на удосконалення навколишньої людини предметного середовища, створюваної засобами промислового виробництва, досягається за допомогою приведення в єдину систему функціональних та композиційних зв'язків предметних комплексів і окремих виробів, їх естетичних та експлуатаційних характеристик” [5].

Термін “промисловий дизайн” на сьогоднішній день є загальноприйнятним для конкретної практичної діяльності і перекладається практично на усі мови світу зберігаючи це значення. Іспанський – diseco industrial; Італійський – disegno industriale; Німецький – industrielle Formgestaltung; Турецький – endьstri dizayn; Французький – industriel dessin та інші.

У 1969 році, на міжнародному семінарі дизайнерів у Бельгії, було прийнято таке визначення дизайну: “Дизайн - це творча діяльність, метою якої є виявлення формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні особливості виробів, але головним чином - структурні та функціональні взаємозв'язки, які перетворюють вироби в єдине ціле як з точки зору споживача, так і з точки зору виробника. Дизайн прагне охопити всі аспекти навколишнього щодо людини середовища, які обумовлені промисловим виробництвом” [7, с. 30].

На початку ХХІ століття, коли дизайн постає як необхідна умова естетичного буття

культури, Н. В. Воронов сформулював ще одне визначення, яке більш точно відповідає сучасним уявленням про дизайн: “Дизайн - органічне нове з’єднання існуючих матеріальних об’єктів і (або) життєвих ситуацій на основі методу компоновки за необхідності використання даних науки з метою додання результатам цього з’єднання естетичних якостей і оптимізації їх взаємодії з людиною й суспільством. Це визначає наявність властивих дизайну соціальних наслідків, що проявляються в сприянні суспільному прогресу й формуванню особистості. Терміном дизайн може визначатися властиво задум (проект), процес його реалізації й отриманий результат” [8, с. 16].

Впливу “проектної культури” зазнають всі сфери культурного буття: відношення людини до соціального і предметного середовища, наука, політика, мода, мистецтво тощо. У всіх формах вираження проектної культури також присутні риси естетичного переживання світу, тобто передбачення таких його образів (перш за все естетично оформлених), котрі повинні бути створені внаслідок людської діяльності. “Проектна культура сучасності є відмінною стильовою рисою сучасного мислення, однією з типологічних ознак сучасної культури майже у всіх основних її аспектах, пов’язаних з творчою діяльністю людини” [9, с. 105]. Таке трактування проектної культури надає терміну “дизайн” широкого значення – як будь-якого прояву проектного мислення в сучасній культурі суспільства.

Проте, фахівці з історії дизайну (напр., Н. Ковешнікова, А. Лаврентьев, В. Рунге), осмислюючи етапи його становлення та розвитку, а також прояву естетизованих форм культурного буття, частіше звертаються до напрацювань конкретних особистостей, оскільки проектна культура, вважають вони, здебільшого розвивається завдяки авторським творчим концепціям. І прикладом тому може слугувати історія розвитку американського дизайну, професійні діячі якого вкрай рідко захоплювалися вибудовуванням власних теорій, проте досягли визначних успіхів на практиці. Щодо внеску американців у теорію, то він, здебільшого, відзначається появою ергономіки (або інженерної психології), науки, за допомогою якої виробили “приспосовувалися” до людини.

Зважаючи на своєрідність та багатоманітність прояву, у специфіці дизайнерської діяльності сьогодні, тим не менш, виділяють, здебільшого, два спрямування:

- роботу над авторськими проектами окремих речей і комплексами виробів;
- включеність в систему виробництва й розподілу, що опрацьовує товарну цінність речей, торкається найскладніших соціально-естетичних механізмів формування ідеалу, функціонування художньої культури.

Вітчизняні науковці (Л. Левчук, О. Оніщенко, В. Панченко), вважають, що поширення дизайнерської діяльності революціонізує вплинуло, як на технологію і техніку промислового виробництва, поставивши їх розвиток під контроль задоволення не тільки матеріальних, а й естетичних потреб людини, так і сприяло соціально-культурному розвитку суспільства, формуванню естетичних уподобань, смаків та ідеалів [3].

На базі такого бачення у сфері дизайну формується так званий культурологічний підхід, що розглядає дизайн-діяльність як закономірний продукт розвитку людської культури. Дизайн сприймається одночасно і як продукт культури, і як інструмент культурного будівництва, і як фактор, що активно формує культуру. Дизайнерська діяльність, таким чином, з моменту свого виникнення мала зв’язати в єдине ціле красу й доцільність, організацію цілісного предметного світу, технічні й естетичні початки, відповідно до рівня розвитку матеріальної й духовної культури сучасного суспільства.

Так, серед сформованих і, відповідно, актуально затребуваних культурою видів сучасної проектної дизайнерської творчості можна відмітити: індустріальний дизайн, графічний дизайн, комп’ютерний дизайн, дизайн архітектурного середовища, ландшафтний дизайн, дизайн виставочних експозицій, дизайн одягу й аксесуарів, арт дизайн. Проте, останнім часом стало звичним вбачати витоки професії у виробках до-промислової епохи, які демонструють творче відношення до створення матеріальних об’єктів утилітарного призначення. При цьому передісторія дизайну відноситься до сфери прикладного мистецтва (ремісничої й народної творчості), яку стали називати “фолк-

дизайном” або “етнодизайном” [11].

Етнодизайн вважається показником культурно-освітнього розвитку, побуту, функціонування будь-якої нації. Термін “етнодизайн” за своїм походженням є новим, сучасним, хоча за сутністю давнім. Найчастіше ми зустрічаємо термін “дизайн”, який узагальнено означає мистецтво художнього проектування, проектне мислення, який виник на початку ХХ століття і тлумачився як інженерно-художня та науково-організаційна розробка матеріального середовища, проектна діяльність з розробки промислових виробів з високими споживчими властивостями та естетичними якостями, формування гармонійно-предметного середовища житлової, виробничої та соціально-культурної галузі.

Сутність етнодизайну стає зрозумілою із формулювання поняття “етнос” істориком, географом і етнологом Л. Гумильовим. Етнос – природньо сформований в певному ландшафті колектив людей із оригінальним стереотипом поведінки, який існує як енергетична система (структура), що протиставляє себе усім іншим таким же колективам виходячи із відчуття компліментарності [12, с. 141].

Можна назвати невелику кількість імен, творче кредо яких входило в рамки визначення дефініцій етнодизайну, це Л. Корницька, А. Бровченко, С. Мигаль, Р. Силко, В. Крижанівський. Автори сходяться на тому, що слово “етнодизайн” утворюється поєднанням двох слів – “етнічний” і “дизайн”. В свою чергу в словнику іншомовних слів ми знаходимо визначення: етнічний (народний) – такий, що належить якомусь народу, його культурі, традиціям [13], та “дизайн” визначається як комплексна науково-практична діяльність щодо формування гармонійного, естетично повноцінного середовища життєдіяльності людини і розроблення об’єктів матеріальної культури. В. Даниленко визначає дизайн як форму навчально-пізнавальної активності, що полягає в мотиваційному досягненні свідомо поставленої мети зі створення творчого проекту, а також забезпечує єдність і наступність різних сторін процесу навчання і є засобом розвитку особистості суб’єкта навчання. При цьому він наголошує, що проектна діяльність виступає як дидактична одиниця процесу навчання. Отже, поняття “дизайн” розглядається в трьох значеннях, як: задум, метод і діяльність, зокрема й навчальна.

Етнодизайн, на думку Л. Корницької, – “це проектна діяльність зі створення сучасних форм матеріального середовища з використанням традиційних елементів культури певного етносу. Етнічний дизайн відповідає змістовим та естетичним характеристикам конкретної етнокультури, використовує національний колорит, характерний для традицій того чи іншого народу” [14]. В свою чергу Станіслав Мигаль трактує етнічний дизайн, як мистецьку течію, що виникла як альтернатива до технократизму сучасного життя і зумовлена прагненням зберегти самотність народної культури.

А. Руденченко, розвиваючи твердження А. Бровченка, який в своєму дослідженні називає етнодизайн як один з напрямів сучасного мистецтва, що став культурним феноменом суспільного буття ХХ ст. і не втрачає своєї актуальності й на початку третього тисячоліття стверджує, що в Україні становлення етнодизайну відбувалося ще на початку ХХ ст. завдяки взаємодії професійних дизайнерів і народних майстрів [12].

Етнодизайн, за переконанням А. Бровченка – це “трансформація елементів національної культури, зокрема декоративно-вжиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористики, традиційних технік тощо) в сучасні промислові вироби” [15].

В той же час кандидат архітектури О. А. Крижанівський дає більш широке визначення дефініції етнодизайну. “Етнодизайн – це комплексна міждисциплінарна проектно-художня діяльність, яка інтегрує в собі природознавчі, технічні, гуманітарні знання, інженерне мислення і спрямована на формування та промислове вдосконалення предметного оточення людини із високим семіотичним статусом в усіх без винятку сферах життєдіяльності в певних етнічних традиціях” [16].

Професор В. Г. Бутенко на II Міжнародному конгресі “Етнодизайн: європейський вектор розвитку і національний контекст зазначив, що етнодизайн – це духовна категорія,

джерело для звершення духовного потенціалу особистості, від суто прагматичного до осмислення життя”. В своїй доповіді “Етнодизайн: етнокультурне коріння та глобалізаційна крона” доктор філософії, професор Ю. Л. Афанасьєв висловив дискусійну думку, що етнодизайн, це перехідний період, між декоративно-прикладним мистецтвом та національним дизайном. Разом з тим та ж А. А. Руденченко зазначає, що етнодизайн виступаючи посередником між промисловістю і народним мистецтвом, перш за все об’єднує точні й гуманітарні науки, одночасно залучаючи чуттєві здібності та духовність людини [12].

Етнодизайн, як багатогранне поняття, формотворення і декор з урахуванням національних традицій, гармонійно інтегрує в собі духовні, культурні, мистецькі, художні, проектні, технічні та етнонаціональні особливості. Етнодизайн – джерело духовного потенціалу особистості, в якому поєдналися традиційне декоративно-вжиткове мистецтво і сучасні промислові технології.

Яскравим проявом українського етнодизайну є реміснича діяльність митців і художників декоративно-ужиткового мистецтва, народні художні промисли, які у процесі еволюційного розвитку набули сталих характеристик національного мистецтва.

Феномен українського етнодизайну полягає в тому, що напрацьовані народні художні традиції окремих мистецьких родин минулого мають своє відображення і продовження у сучасних виробках. І це не випадково, адже в основі етнодизайну є два фактори розвитку: корисність виробу та його краса, що ґрунтується на традиціях національного мистецтва. З давніх часів праця була єдиним джерелом існування, прояву фантазії, заробітку українців, а виготовлення домашніх якісних ужиткових виробів за законами краси була частиною життєдіяльності дорослого населення [17].

Система освіти, спрямована у ХХІ століття, повинна ґрунтуватися на “двох культурах”: мистецтвах і суспільних науках з одного боку та природничо-математичних науках – з другого. Інтегруючою основою в системі освіти “двох культур” є дизайн і технології, які забезпечують оволодіння енергією, матерією, інформацією. Гармонійний синтез краси і доцільності, який утворюється енергією, матерією та інформацією, досягається завдяки принципу потрійності. З урахуванням принципу потрійності здійснюється художньо-технічне проектування предметного середовища засобами декоративно-прикладного мистецтва, дизайну і технологій. Все актуальнішим в наукових виданнях, пресі, Інтернеті є вживання поняття “дизайн-культура”, “етнодизайн”, “екодизайн”.

Споживчо-утилітарна функція сучасного дизайну реалізується у процесі технологічної дизайн-освіти – формуються конструктивно-технічні вміння студентів. Але теорія дизайну, теорія інформаційних аналогів (вербального, сенсорного, структурного) ще не стала методологічною основою сучасної проектно-технологічної освіти.

Соціокультурна функція дизайну має ґрунтуватися на засадах етнодизайну. Прикладом є Японія, де етнодизайн перейшов у всі сфери побуту і праці. Етнодизайн допоміг японцям у їхній експортній боротьбі та в успішному змаганні з іноземними фірмами на власній землі.

Отже, враховуючи особливості зародження, становлення і розвитку академічного дизайну в Західній Європі, мистецько-освітні процеси, що відбувалися на цьому тлі в Україні, а також сучасні тенденції у галузі дизайну, можемо стверджувати, що розвиток українського національного дизайну має базуватися на ґрунті невичерпних традицій народних ремесел і прикладного мистецтва, які є втіленням пам’яті народу і протягом багатьох віків зумовлювали предметно-просторове середовище українця.

У всіх означених областях дизайну, незважаючи на “вузьку спеціалізацію” та особливості вираження, є дещо, що їх поєднує, а саме: проектна культура, візуальна культура, функціональні, технологічні й художні особливості, що реалізуються на базі певного, культурно обумовленого естетичного світосприйняття.

Ряд авторів (М. Колесніков, В. Лозовий) вважають, що результатом дизайнерської діяльності є не тільки світ предметів та навколишнє середовище, що перетворюється за

законами краси, а й сама людська суб'єктивність, яка збагачується та удосконалюється завдяки розвиненому творчому уявленню та іншим навичкам та умінням, що мають естетичну природу. Серед них науковці виділяють: відчуття форми, уміння мислити за аналогією та асоціацією, образне мислення, інтуїція, а також уміння організувати свою працю так, щоб вона приносила насолоду, тощо [11].

Відомо, що традиційне декоративно-ужиткове мистецтво серед багатьох видів мистецтв займає особливе місце, бо відображає духовно-матеріальну культуру народу. З давніх-давен декоративно-ужиткове мистецтво характеризувалося створенням предметів побуту, окремі з яких стали неперевершеними зразками народного мистецтв. Не тиражовані промисловим способом вироби з дерева і металу, ткацтва і кераміки, вишивка. Саме ця особливість на етапі творення зближує поняття дизайну і декоративно-ужиткового мистецтва. Дизайн настільки поширився в образотворчих і декоративних видах мистецтв, що з'явилося його відгалуження – етнодизайн. Існує загальний “генетичний зв'язок дизайну з мистецтвом”, тому аналізуючи різні питання теорії сучасного дизайну можна дійти висновку, що декоративно-ужиткове мистецтво є першоосною сучасного дизайну. Ідея дизайну на українському ґрунті дістала оригінальне і цілісне самовираження у сучасній культурі, бо не втрачає генетичної єдності пластичних видів мистецтв і науки. Тому важливо відродити культурологічну модель етнодизайну на основі декоративно-ужиткового мистецтва, що саме є однією з основних ідей авторського проекту “Карпатська академія етнодизайну” [18].

Етностиль в дизайні одягу, інтер'єру і навіть у ландшафтному дизайні став нині надзвичайно популярним. У такій мірі, що є усі підстави говорити про етнодизайн як одну з найпотужніших тенденцій стильового вирішення оточуючого середовища, що активно впливає і на стиль життя. Етностиль, етнодизайн стрімко і в той же час якимось м'яко і непомітно увійшли в життя людей. Все це говорить за те, що явище це потребує серйозного теоретичного осмислення.

Наприклад, розуміння етнодизайну як збереження, наслідування чи то “відродження” народних ремісничих традицій. Ні, етнодизайн явище іншого порядку! Як справедливо пише Ю. Г. Легенький, “етнодизайн – нова парадигма бачення складного комплексу народної, ремісничої та професійної культури” [12]. Етнодизайн має глибокі і сильні коріння. Тому, щоб зрозуміти сутність сучасного етнодизайну, необхідно виявити і охарактеризувати ці коріння – їх природу, джерельну базу, вектор дії.

Звичайно, першим і найбільш очевидним коренем етнодизайну слід назвати його зв'язок з культурними традиціями, художньо-естетичними канонами певних етносів. Попри чимале розмаїття визначень цих понять, серед них можна виділити більш-менш універсальні та продуктивні. До таких можна, зокрема, віднести визначення етносу основоположником теорії етносів А. С. Широкогоровим, який вважав, що основними ознаками етносу є “єдність походження, мови та укладу життя” [18].

Так, наприклад, українська хата, казахська юрта, індіанський вігвам характеризують не тільки різні культури, різні світогляди, але і різні системи естетичних уподобань, тобто різне ставлення до чуттєво сприйманої форми, яке і втілюється в предметах, що виходять з рук народних майстрів. етнічних традицій, відрізняється часто-густо космополітичним характером. Чи не найяскравішою характеристикою того чи іншого етносу є саме принципи і характеристики формотворення його предметного середовища, тобто його стиль.

Серед сформованих і, відповідно, актуально затребуваних культурою видів сучасної проектної дизайнерської творчості можна відмітити: індустріальний дизайн, графічний дизайн, комп'ютерний дизайн, дизайн архітектурного середовища, ландшафтний дизайн, дизайн виставочних експозицій, дизайн одягу й аксесуарів, арт дизайн. Проте, останнім часом стало звичним вбачати витоки професії у виробках до-промислової епохи, які демонструють творче відношення до створення матеріальних об'єктів утилітарного призначення. При цьому передісторія дизайну відноситься до сфери прикладного мистецтва ремісничої й народної творчості, яку стали називати “фолк-дизайном” або

“етнодизайном”.

Епоха постмодернізму до середини ХХ століття повсюдно ознаменувала собою відхід від екстремізму та нігілізму неавангардну, часткове повернення до традицій. Нову силу знаходить декорування простору, для чого залучається і орнаментальний репертуар. Деконструктивістські тенденції почали вписувати орнаментальні композиції в геометричні поля колажу як нагадування, наприклад, про існуючі великі, або етнографічні, стилі [19].

Необхідно виробити робоче визначення, здатне дати характеристику цим тенденціям. Під **етнодизайном** ми маємо на увазі дизайн-продукт, виконаний за допомогою стилізації етнокультурних мотивів [20, с. 203]. Необхідна умова його створення – наявність такого обсягу знань про традиційній культурі, який дозволяє проектувальнику, по-перше, ідентифікувати історичні артефакти у їх соціокультурному контексті, по-друге, використовуючи професійні навички, спеціальну освіту, творчий потенціал, технічне оснащення, створювати новий візуальний образ, усвідомлюючи свою соціальну відповідальність перед суспільством.

Серед майстрів-ремісників, орієнтованих на виробництво предметів традиційної культури, художників декоративно-прикладного мистецтва ведуться дискусії про актуалізацію народних промислів у ХХІ столітті. Виявляються залученими в процес і дизайнери, модельєри, які використовують у своїх проєктах етнокультурні мотиви. Єдиної думки з цілого ряду питань (з приводу допустимості спотворення символічного і смислового значення, колористичних схем, вилучення з контексту традиційного контенту, по можливості роботи з новими матеріалами, по використанню нових технологій, які дозволяють масштабувати об'єкт у великому діапазоні) немає.

Як і в будь-якій дискусії, існують дві діаметрально протилежні точки зору. Обережна, консервативна позиція при всіх плюсах, має, на наш погляд, один істотний недолік: у перспективі вона приречена на поразку, так як недооцінює вплив науково-технічного прогресу на життя людини. Радикальна ж точка зору, яка бореться за новаторство, технологічні нововведення і сміливі проєктні рішення, може привести до дискредитації традиційної культури, деградації, розмивання її основ і переродження в кітч.

При створенні етнодизайну визначальне значення має підготовчий процес, який передує проєктуванню: вивчення історичних артефактів, пов'язаних із традиційною культурою, збір та аналіз відповідної мистецтвознавчої інформації, коректна стилізація, правильний вибір техніки виконання.

Підводячи підсумок, зазначимо, що серед розглянутих проєктів, в яких дизайнери використовують національні етнокультурні мотиви, є як етнодизайн, так і етнічний кітч. На дизайн-проєктування впливають економічні та соціальні фактори: творчий потенціал автора, його досвід роботи, освіта, часові рамки, відведені для проєкту, бюджет проєкту, відсутність достовірної інформації щодо історичних артефактів і аналогів, естетична недосвідченість замовника.

Дизайнер, який використовує етнокультурні мотиви у своїй роботі повинен усвідомлювати свою соціальну відповідальність, і перш ніж приступити до проєктування, провести хоча б невелике дослідження того культурного явища, звідки він збирається запозичувати візуальні образи, а піддаючи культурне надбання предків сучасній стилізації, пам'ятати про принцип “не нашкодь”.

Існує думка, що дизайн, заснований на етнокультурних мотивах, не можна визначити як етнодизайн взагалі. Не існує єдиного, загальнокультурного етнодизайну. Якщо в дизайн-проєкті присутній еkleктика, змішання стилів, – це, швидше, кітч. Говорячи про етнодизайн, необхідно кожен раз вказувати етнічну належність цього явища, так як культурно-історичний шлях у кожного народу свій. Загальними повинні стати принцип “глибокого занурення” проектувальника в традиційну культуру, коректна стилізація культурно-історичних артефактів і створення нового візуального образу з урахуванням сучасних глобальних тенденцій.

Використана література:

1. Антонович Є. А. Етноренесанси в культурі ХХ століття та їхні дизайнерські виміри / Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст. – Кн. 1 : зб. наук. праць / редкол. : гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. А. Антонович, В. П. Титаренко [та ін.]. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2014. – С. 5-11.
2. Оршанський Л. В. Декоративно-ужиткове мистецтво та етнодизайн – традиції і сучасність у художньо-трудоцій підготовці майбутніх учителів трудового навчання / Л. В. Оршанський // Инновационные образовательные технологии. Рубрика: Педагогика и стратегия обучения : [науч. журнал]. – Минск, 2008. – № 1. – С. 77-82.
3. Яковенко М. Л. Дизайн як сучасна форма вираження естетичного початку в культурі [Електронний ресурс] / М. Л. Яковенко ; Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-text-12063.html>.
4. Глазычев В. Л. О Дизайне / Вячеслав Леонидович Глазычев. – Москва : Ис-кусство, 1970. – 113 с.
5. Дизайн і Ергономіка: термінологічний словник / авт. упоряд. : А. Ашеро́в, А. Бойчук, В. Голобородько, Є. Лавров, Л. Ремізовський, А. Рубцов, В. Свірко. – Х. : НТМТ, 2009. – 99 с.
6. Хмельовський О. М. Дизайн програма західної цивілізації: міф і проектні засади / О. М. Хмельовський // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. праць. – Харків, 2009. – № 6. – С. 129-139.
7. Минервин Г. Б. Архитектоника промышленных форм / Г. Б. Минервин. – Москва : ВНИИТЭ, 1971. – Вып. 1. – 180 с.
8. Воронов Н. В. Суть дизайна / Н. В. Воронов – Москва : Грантъ, 2002. – 24 с.
9. Естетика : навч. посібн. / М. П. Колесніков, О. В. Колеснікова, В. О. Лозовий та ін. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – 208 с.
10. Ключев М. Что такое эстетика в дизайне? [Электронный ресурс] / М. Ключев. – Режим доступа : <http://www.rosdesign.com/design/estofdesign.htm> – Название с титула экрана.
11. Дизайн [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.Aqua-decor.ru/aqua_spam/dizayn – Название с титула экрана.
12. Руденченко А. А. Етнодизайн як міждисциплінарний феномен створення творчого освітнього простору / А. А. Руденченко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – № 10 (Ч. 3), 2014. – С. 140-146.
13. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови / А. О. Івченко. – Харків : Фоліо, 2006. – 766 с.
14. Корницька Л. А. Використання елементів етнодизайну у підготовці фахівців швейного профілю / Л. А. Корницька // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2008. – № 4. – 82-92.
15. Бровченко А. І. Формування фахової компетентності з основ етнодизайну у майбутніх учителів трудового навчання : автореферат дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання / А. І. Бровченко. – К., 2011. – 21 с.
16. Максименко Г. Є. Формування художньо-графічних умінь майбутніх дизайнерів у процесі вивчення фахових дисциплін : автореферат дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / Г. Є. Максименко – Київ, 2009. – 20 с.
17. Волинська О. С. Художня освіта Галичини : навч. посіб. / О. С. Волинська. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 236 с.
18. Близнюк М. М. Карпатська Школа Етнодизайну в Косові: витоки і перспективи [Електронна презентація] / М. М. Близнюк // Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції : III Міжнародний конгрес. – Полтава. – 4-6 листопада 2015 року. – 24 сл.
19. Иванов Н. А. Орнамент в западноевропейской теории дизайна XIX – XXI вв. : дис. ... канд. искусствоведения / Н. А. Иванов. – СПб., 2010. – С. 3-4.
20. Черных Д. Г. Русский графический этнодизайн в XX–XXI веке / Д. Г. Черных ; Уральская государственная архитектурно-художественная академия // Архитектон : известия вузов № 45: 2014. – С. 203-210.
21. Селиванов Н. Л. Педагогические условия интеграции компьютерных технологий в художественное образование подростков : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Н. Л. Селиванов ; [Место защиты: Ин-т худож. образования РАО]. – Москва, 2008. – 22 с.
22. Baumgartner P., Payr S. Learning with the Internet. A Typology of Applications. Proceedings of Ed-Media. / P. Baumgartner, S. Payr. – Charlottesville, VA: AACE, 1998. – P. 205-209.

References:

1. Antonovych Ye. A. Etnorenesansy v kulturi KhKh stolittia ta yikhni dyzainerski vymiry / Etnodyzain: Yevropeyskyi vektor rozvytku i natsionalnyi kontekst. – Kn. 1 : zb. nauk. prats / redkol. : hol. red. M. I. Stepanenko, uporiad. i vidp. red. Ye. A. Antonovych, V. P. Tytarenko [ta in.]. – Poltava : PNPUI imeni V. H. Korolenka, 2014. – S. 5-11.
2. Orshanskyi L. V. Dekoratyvno-uzhytkove mystetstvo ta etnodyzain – tradytsii i suchasnist u khudozhno-

- trudovii pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia / L. V. Orshanskiy // Ynnovatsyonnye obrazovatelnye tekhnolohyy. Rubryka: Pedahohyka y stratehyia obuchenyia : [nauch. zhurnal]. – Mynsk, 2008. – № 1. – S. 77-82.
3. *Iakovenko M. L.* Dizain yak suchasna forma vyrazhennia estetychnoho pochatku v kulturi [Elektronnyi resurs] / M. L. Yakovenko ; Skhidnoukrainskyi natsionalnyi universytet im. Volodymyra Dalia. – Rezhym dostupu: <http://www.info-library.com.ua/books-text-12063.html>.
 4. *Glazychev V. L.* O Dizayne / Vyacheslav Leonidovich Glazychev. – M. : Is-kusstvo, 1970. – 113 s.
 5. *Dyzain i Erhonomika: terminolohichniy slovnyk* / avt. uporiad. : A. Asherov, A. Boichuk, V. Holoborodko, Ye. Lavrov, L. Remizovskiy, A. Rubtsov, V. Svirko. – Kh. : NTMT, 2009. – 99 s.
 6. *Khmelovskiy O. M.* Dyzain prohrama zakhidnoi tsyvilizatsii: mif i proektni zasady / O. M. Khmelovskiy // Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv : zb. nauk. prats. – Kharkiv, 2009. – № 6. – S. 129-139.
 7. *Minervin G. B.* Arkhitektonika promyshlennykh form / G. B. Minervin. – M. : VNIITE, 1971. – Vyp. 1. – 180 s.
 8. *Voronov N. V.* Sut dizayna / N. V. Voronov – M. : Izd-vo “Grant”, 2002. – 24 s.
 9. *Estetyka: navch. posibn.* / M. P. Kolesnikov, O. V. Kolesnikova, V. O. Lozovyv ta in. – K. : Yurinkom Inter, 2005. – 208 s.
 10. *Klyuev M.* Chto takoe estetika v dizayne? [Elektronnyy resurs] / M. Klyuev. – Rezhim dostupa : <http://www.rosdesign.com/design/estofdesign.htm> – Nazvanie s titula ekrana.
 11. *Dizayn* [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa : http://www.Aqua-decor.ru/aqua_spam/dizayn – Nazvanie s titula ekrana.
 12. *Rudenchenko A. A.* Etnodyzain yak mizhdystyplinarnyi fenomen stvorennia tvorchoho osvithnoho prostoru / A. A. Rudenchenko // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. – № 10 (Ch. 3), 2014. – S. 140-146.
 13. *Ivchenko A. O.* Tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy / A. O. Ivchenko. – Kharkiv : Folio, 2006. – 766 s.
 14. *Kornytska L. A.* Vykorystannia elementiv etnodyzainu u pidhotovtsi fakhivtsiv shveinoho profilii / L. A. Kornytska // Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity. – 2008. – № 4. – 82-92.
 15. *Brovchenko A. I.* Formuvannia fakhovoi kompetentnosti z osnov etnodyzainu u maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia : avtoreferat dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.02 – teoriia ta metodyka trudovoho navchannia / A. I. Brovchenko. – K., 2011. – 21 s.
 16. *Maksymenko H. Ye.* Formuvannia khudozhno-hrafichnykh umin maibutnikh dyzaineriv u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin : avtoreferat dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesiinoi osvity / H. Ye. Maksymenko – K., 2009. – 20 s.
 17. *Volynska O. S.* Khudozhnia osvita Halychyny : navch. posib. / O. S. Volynska. – Ivano-Frankivsk : IFNTUNH, 2011. – 236 s.
 18. *Blyzniuk M. M.* Karpatska Shkola Etnodyzainu v Kosovi: vytoky i perspektyvy [Elektronna prezentatsiia] / M. M. Blyzniuk // Etnodyzain u konteksti ukrainskoho natsionalnoho vidrodzhennia ta yevropeiskoi intehratsii : III Mizhnarodnyi konhres. – Poltava. – 4-6 lystopada 2015 roku. – 24 sl.
 19. *Ivanov N. A.* Ornament v zapadnoevropeyskoy teorii dizayna XIX – XXI vv. : dis. ... kand. iskusstvovedeniya / N. A. Ivanov. – SPb., 2010. – S. 3-4.
 20. *Chernykh D. G.* Pusskiy graficheskiy etnodizayn v KhKh–KhKhI veke / D. G. Chernykh ; Uralskaya gosudarstvennaya arkhitekturno-khudozhestvennaya akademiya // Arkhitekton : izvestiya vuzov № 45: 2014. – S. 203-210.
 21. *Selivanov N. L.* Pedagogicheskie usloviya integratsii kompyuternykh tekhnologiy v khudozhestvennoe obrazovanie podrostkov : avtoref. diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / N. L. Selivanov ; [Mesto zashchity: Int khudozh. obrazovaniya RAO]. – M., 2008. – 22 s.
 22. *Baumgartner P., Payr S.* Learning with the Internet. A Typology of Applications. Proceedings of Ed-Media. / P. Baumgartner, S. Payr. – Charlottesville, VA: AACE, 1998. – P. 205-209.

Блызнюк Н. Н. Украинский этнодизайн – национальный стиль и антиглобализационное измерение (педагогический аспект).

Одной из тенденций современного постмодернистского общества является обращение к культурно-историческим истокам. Дизайн, созданный на основе этнокультурных мотивов, – мировой тренд. Сегодня историко-знаковые узоры и орнаменты украшают наряды от именитых модельеров, предметы интерьера и мебель в разных государствах. Кроме модных тенденций, есть и объективные причины, по которым этнокультурные мотивы, актуальные для современного дизайна. Это обозначение экологической безопасности продуктов питания, необходимость подчеркнуть традиционную технологию их производства; присутствие своеобразного этнического маркера для некоторых промышленных товаров, несут на себе отпечаток национального своеобразия; дизайн-обеспечение продукции, связанной с национальной культурой; рекламно-информационное сопровождение туристского бизнеса и оформления национальных культурно-массовых мероприятий; а также необходимость создания имиджа для

представлення государства на международной арене (выставочные, спортивные, экономические, политические, культурные мероприятия).

Потребительско-утилитарная функция современного дизайна реализуется в процессе технологической дизайн-образования – формируются конструктивно-технические умения студентов. Но теория дизайна, теория информационных аналогов (вербального, сенсорного, структурного) еще не стала методологической основой современного проектно-технологического образования.

Ключевые слова: художественно-проектная деятельность, этнодизайн, национальный стиль, художественное образование.

Blyzniuk M. M. Ukrainian etnodesing – national style globalization measurement (pedagogical aspect).

One of the trends of contemporary postmodern society is the appeal to cultural-historical roots. The design, created on the basis of ethno-cultural motives – a world trend. Today, the historical landmark ornaments adorn the dresses from famous fashion designers, interior and furniture in different States. Besides fashion trends, there are objective reasons for ethno-cultural motifs that are relevant to modern design. This designation of environmental safety of food products, the need to emphasize traditional technology of their production; the presence of a kind of ethnic marker for some industrial goods, bear the imprint of national identity; design-providing products related to national culture; advertising and information support of tourist business and design national cultural events; and the need to create the image to represent the state in the international arena (exhibition, sport, economic, political, cultural events).

The consumer-utilitarian function of modern design is realized in the process of technology design education – creating design and technical skills of the students. But the theory of design, theory of information peers (verbal, sensory, or structural) has not yet become a method-the logical basis of modern technological education.

Keywords: art and design work, etnodesign, national style, art education.

УДК 159.923:057.89

Борбич С. В.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ЯК СКЛАДОВА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ

Сучасні зміни, що відбуваються в нашому суспільстві, висувають перед навчальними закладами нові завдання у формуванні високодуховної особистості. Одна із головних завдань – трансформація загальнолюдських і вищих духовних цінностей в особисті переконання. В особливій мірі це стосується майбутніх педагогів. Формування духовних цінностей у майбутніх педагогів повинно бути невід'ємною складовою навчально-виховного процесу в педагогічних коледжах. Майбутній спеціаліст повинен бути таким фахівцем, який не тільки міг би професійно виконувати свої обов'язки, а й бути всебічно та гармонійно розвинутою особистістю, патріотом нашої держави, котрий збереже духовні цінності, накопиченні українським народом протягом багатьох століть.

Ключові слова: духовні цінності, виховна діяльність, виховання у педагогічних коледжах, формування духовних цінностей.

Політичні та соціальні процеси, що відбуваються в Україні, спрямовані на утвердження незалежності Української держави, демократичних засад її розвитку, а також глобальні перетворення в освітній галузі вимагають докорінної модернізації виховної роботи у навчальних навчальних будь-якого рівня, її організаційної інфраструктури з метою виховання свідомих громадян України, творців гармонійних відносин у всіх сферах суспільного життя. Поряд з цим необхідність розв'язання глобальних проблем, що постають перед людством на порозі ХХІ століття, вимагає зростання інтелектуального і духовного потенціалу суспільства, підготовки нової генерації фахівців, здатних